

3. ClearView: платформа аналізу фінансових ризиків. Europol, 2020. URL: <https://www.europol.europa.eu> (дата звернення: 10.03.2025).
4. Internal Revenue Service. Internal Revenue Code. Washington, 1913. URL: <https://www.irs.gov> (дата звернення: 10.03.2025).
5. Вебер М. Економіка і суспільство. Київ: Основи, 2002. 560 с.
6. Генуезький митний кодекс 1316 р. Генуя, 1316.
7. Державна податкова служба України. Система "АІ-Аудитор". Київ, 2021. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення: 10.03.2025).
8. Директива ЄС DAC7: про оподаткування цифрових платформ. Брюссель, 2021. URL: <https://eur-lex.europa.eu> (дата звернення: 10.03.2025).
9. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
10. Організація економічного співробітництва та розвитку. Проект BEPS. Париж, 2013. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps> (дата звернення: 10.03.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-502-3-35>

Омельчук В. М.,
аспірант кафедри юриспруденції
Чернівецького інституту
Міжнародного гуманітарного університету
м. Чернівці, Україна

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ ФУНКЦІЙ ЩОДО УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ, ЩО НАЛЕЖАТЬ ДЕРЖАВІ

Контроль за управлінням корпоративними правами держави є надзвичайно важливим інструментом у контексті забезпечення найвищого рівня ефективності задоволення державних та суспільних потреб. Корпоративні права держави є одним із об'єктів державної власності, що надає відповідний дохід у бюджет України. Окреслюючи проблематику даного питання варто розпочати з того, що саме наявність державної частки у статутних капіталах господарських товариств дає можливість державі впливати на управління такими товариствами, на розподіл прибутку та одержання дивідендів чи чистого прибутку; а також контролювати ефективність діяльності у частині реалізації належних корпоративних прав [1]. Саме тому,

система контролю має бути не просто чіткою та законодавчо регламентованою, а й ефективною у контексті належного та необхідного впливу на об'єкт, щодо якого має здійснюватися контроль.

На думку Кідалової Н.О., контроль є рушійною силою для підвищення відповідальності держави в особі своїх органів та посадових осіб за свої дії перед суспільством, якщо він спрямований на досягнення поставлених завдань, чіткості й доцільності роботи органів влади та управління [2]. А. Мякий визначає поняття «корпоративний контроль» як можливість нагляду внутрішніми органами та зовнішніми суб'єктами контролю за фінансово-господарською діяльністю товариства, що здійснюється способами, передбаченими законодавством та локальними актами корпоративного підприємства з можливістю впливу на таку діяльність [3, с. 15]. Корпоративний контроль можна умовно поділити на внутрішній та зовнішній. Зокрема, саме такий поділ можна виокремити, аналізуючи Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 року. Зазначимо, що в 2022 році було прийнято закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління» відповідно до якого внутрішній контроль здійснює наглядова рада. Дані зміни спрямовані на розвиток внутрішніх механізмів контролю для підвищення ефективності роботи підприємства та зменшення надмірного впливу з боку державних органів на його функціонування. Вважаємо ці зміни позитивними та такими, що відповідають Рекомендаціям щодо корпоративного управління державними підприємствами Організації економічного співробітництва та розвитку та обраному шляху євроінтеграції.

Поряд із органом внутрішнього контролю наявні і зовнішні, що зокрема представлені виконавчою та законодавчою гілкою влади. Так, відповідно до ч. 1 ст. 16 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 року контроль за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності здійснюють Кабінет Міністрів України, Фонд державного майна України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності (тобто, Міністерство економіки України), уповноважені органи управління, органи державної контрольно-ревізійної служби, інші контролюючі органи шляхом проведення аналізу законності та оцінки ефективності виконання суб'єктами управління визначених обов'язків відповідно до законодавства України.

Також, особливою новелою, введеною із початком реформи щодо управління об'єктами державної власності є запровадження парламентського контролю за ефективністю управління корпоративними правами. Даний вид контролю передбачений ст. 16-1 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня

2006 року та здійснюється Комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання державної економічної політики. В статті передбачено, що даний Комітет у межах своєї компетенції здійснює контрольну функцію шляхом прийняття відповідних рішень, підготовки висновків та надання рекомендацій за наступними напрямками: 1) реалізація державної політики у сфері управління корпоративними правами держави та аналіз її результатів; 2) додержання законодавства України про управління корпоративними правами держави; 3) діяльність суб'єктів управління корпоративними правами держави та господарських структур, яким передано повноваження з управління корпоративними правами держави; 4) динаміка та повнота надходжень до Державного бюджету України, безпосередньо пов'язаних з процесом управління корпоративними правами держави; 5) та інші повноваження, визначені законом.

Зазначимо, що питання реформування управління корпоративними правами держави становить в умовах сьогодення досить вагоме значення, зокрема щодо покращення фінансових показників прибутку із об'єктів державної власності для можливості й надалі отримувати відповідну фінансову допомогу від країн-партнерів. Водночас, дублювання функцій різними органами може і негативно впливати на здійснення відповідного управління. Цікавим є факт, що у початковій версії законопроекту, яким відповідно було внесено зміни в Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006, не було передбачено, такого виду контролю як парламентський. При цьому, певну діяльність щодо парламентського контролю фактично і до прийняття закону здійснювала Рахункова палата України, зокрема щодо аналізу діяльності та звітів Фонду державного майна України. Тому, питання доцільності запровадження парламентського контролю з боку ще й комітету видається дискусійним.

Таким чином, можемо підсумувати, що реформування чинного законодавства у даній сфері має свої позитивні аспекти, проте, варто зауважити, що саме запровадження принципів та засад у випадку недосконалого механізму перевірки їх дотримання є неефективним інструментом управління корпоративними правами. В результаті виникають питання щодо ефективності реалізації як внутрішнього, так і зовнішнього контролю, оскільки законодавчі зміни спрямовані на впровадження покращеного механізму, але його функціонування безпосередньо залежить від низки факторів. Так, як частина механізму проведення зовнішнього контролю передбачені такі заходи як моніторинг та аудит, належність здійснення яких впливає на виправлення наявних проблем щодо функціонування системи контролю як такого. Це в першу чергу стосується діяльності ключових суб'єктів здійснення контролю, Кабінету Міністрів України, Міністерства економіки

України та Фонду державного майна України, які довгий період часу зазнавали досить сильної критики з боку науковців та механізму парламентського контролю, що реалізовується саме Рахунковою палатою України. Також, на наш погляд, важливо не дублювати повноваження органів, а навпаки, чітко відмежувати компетенцію кожного з них і встановити відповідальність за виконання покладених завдань.

Запущений у 2022 році етап реформування щодо управління об'єктами державної власності, відкриття малої та великою приватизації, упорядкування політик функціонування державних підприємств, та введення нових інструментів управління і контролю мають бути спрямовані на вирішення даних проблем. Проте, вони потребують доопрацювання до рівня європейських стандартів та усунення тих прогалин та дублювання повноважень, що були згадані вище. Можливим рішенням для даної ситуації є й посилення публічного контролю, що включає в себе суб'єктів громадянського суспільства та який буде спрямований на надання належної та об'єктивної оцінки діяльності системи органів державної влади.

Список використаних джерел:

1. Корпоративне право : навчальний посібник. О. В. Гарагонич, С. М. Грудницька, Л. М. Дорошенко та ін. ; за заг. ред. О. В. Гарагонича, С. М. Грудницької, Л. М. Дорошенко. 2-е вид., випр. і доп. К. : Видавничий дім «АртЕк», 2018. 400 с.
2. Кідалова Н. О. Формування понятійного апарату у сфері публічного контролю за стратегічним об'єктами державної власності. *Право. Людина. Довкілля* : науково-практичний журнал. 2019. 10(4). С. 137–142.
3. Мягкий А. В. Корпоративне управління за законодавством України : автореф. дис. канд. юрид. наук. К., 2017. 20 с.